

REFERENCES

1. Буренко В. М. Стратегічні напрями розвитку сучасної шкільної іншомовної освіти. Іноземні мови в сучасній школі. Київ, 2012. № 4. С. 28–33.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ: Ленвіт, 2003. 262 с.
3. Панова Л. С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін.; Київ: ВЦ «Академія», 2010. 328 с.
4. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: Навчальний посібник. Київ: Ленвіт, 2009. 282с.

Філь А. І.

група МФіл. 52–У (Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Філінюк В. А.

АНАЛІЗ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ КОНЦЕПТІВ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ ВАСИЛЯ СТУСА «ПАЛІМПСЕСТИ»)

Мова в сучасному світі є одним із засобів фіксації, збереження, передачі категорій і концептів довкілля та внутрішнього досвіду народу загалом. На думку О. Селіванової, «когнітивно-психологічний чинник визначає відображення в культурних явищах специфіки сенсорної сфери етносу (зорових, смакових, слухових, ольфакторних, соматичних відчуттів), її оцінки, просторової орієнтації й оцінки, гештальтування, способів мислення й інших пізнавальних механізмів» [3, с. 280]. «Етнічна культура відтворюється в узгодженій системі ідей, схем мислення й поведінки, етичних й естетичних цінностей, норм, різноманітних знакових продуктів» [3, с. 278], що насамперед реалізується в мові, тому морально-етичний складник мовної картини світу є смисловою системою інтерпретації особливостей світогляду українців. Така картина світу є рухомою величиною, тому й сенс морально-етичних складників змінюватиметься під впливом зовнішніх чинників. Варіантом їхнього тлумачення є авторські тексти, які переміщують ці складники і індивідуального розуміння в колективне.

Поетична збірка Василя Стуса «Палімпсести» (1971–1979 рр.) є четвертою та останньою в творчому доробку, тому, на нашу думку, акцентом у збірці є підбиття підсумків життєвої, суспільної, громадської боротьби письменника. Це оприявлення й розуму, і душі ліричного героя, тобто самого поета. Ця збірка – філософські роздуми та оцінка подвигу української дисидентської інтелігенції в 2 половині ХХ століття, осуд українського народного конформізму, тоталітарного радянського правління, яке боялося найменшого вибуху вільного, національного українського слова. Філософія В. Стуса формувалася в період антропологічної кризи, яка виникла в 1950-х роках. Її основою є антигуманність, крах національної свідомості, втрата людської честі та гідності, домінування підданства над волею та свободою особистого вибору. У той період автор формував власні риси філософії стоїцизму: стійкість, здатність протистояти життєвим перипетіям, утвердження переваги інтелекту над слабкими душевними пориваннями, що є реакцією на зовнішній дискурс ситуації у сфері політики, суспільства та культури.

Вираження цінності людини як моральної особистості, моральне ставлення людини до самої себе, антиморальне ставлення до людини з боку влади охоплює морально-етична категорія *гідність*. Часто автор збірки «Палімпсести» акцентує увагу на антиморальному та антигуманному ставленні влади до дисидентів. Таку думку він виражає за допомогою авторських синонімів до категорії *гідність* з негативною семантикою, як-от: *скорбота, нещастя* та індивідуально-авторською антитезою *добро – труха, тлінь*: «*Ти все стоїш в моїй тяжкій скорботі, / твоїм нещастям серце поїнялось / моє недужне. Ти ж – за мене вдвоє / нещасніший. Я сам. А ти лиш тіль./ Я є добро. А ти – труха і тіль./ А спільне в нас – що в'язні ми обоє, / дверей обобоки. Ти там, я – тут./ Нас порізли мури, як статут*» [4, с. 146]. Лексичне значення цієї категорії – повага до себе, стоїцизм духу – В. Стус яскраво показує за

допомогою дієслів із заперечною часткою *не* в таких рядках: «Як добре те, що смерті **не боюся я/ і не питаю**, чи тяжкий мій хрест./ Що перед вами, судді, низько **не клонюся/ в передчутті недовідомих верст**» [4, с. 149]. Тим самим вивищує моральне усвідомлення ліричного героя про самого себе, яке виявляється в непокорі, стійкості та суспільної місії поведиря свідомості та бунту, що помітно у використанні поетом форм наказового способу, теперішнього і майбутнього часів дієслів та наявністю в тексті оксиморону *убиваючи рятує*: «Хоч занадто творчу хату/ пильні погляди **бувають**,/ хоч твоє зболіле серце/ тут **обмацують** руками – /не зважай на те, не сердься,/ те одвічне, що над нами,/ стріли **повиймає** з рани/ і губами **обцілує**,/ адже хвиля пожадана/ **убиваючи рятує**» [4, с. 145].

Моральний складник *воля* у віршах В. Стуса має яскраво виражену авторську модальність, яка характеризується семантикою вічності, яка інтерпретується за допомогою дієслів неозначеної форми, що вказують на тривалість дії, а використання неозначеної форми дієслів з постфіксом *-сь* звужує розуміння семантики цієї категорії до рівня індивідуально-авторського: «**Пропасти, забутись, зійти себе в зойках,**/ на друзки **розпастити, розвіяти** в вітрі, /згубитися в часі/ і вирвавши душу/ **піти** – в безімення!» [4, с. 177], набуває значення свободи, яка у віршових рядках реалізується за допомогою контекстуальних синонімів *путь, невідь-простір, крізь хащі й шпички* та використаним дієсловом *звільнитися*, яке є спільнокореневим до лексеми *воля*, а сама лексема *воля* набуває семантики *мети, цілі*: «**Путі** – задовгі і загострі,/ **неначе** язики вогню/ і **надить-надить невідь-простір/ горбів, і урвищ, і багнюк./ Крізь хащі й шпички – на волю!**» [4, с. 184]; «**А я – зі ста/ звільнився шкур. І ми – на волі,**/ хоч білий світ – як блекота» [4, с. 203].

З категорією *правда* пов'язаний суб'єктивний підхід В. Стуса в інтерпретації викривального пафосу політичного ладу в країні, тобто в збірці «Палімпсести» він наче сповідується перед читачем та обґрунтовує дисидентські пориви свідомості та орієнтири життєвого вибору, які з індивідуальної поетичної картини світу стали колективною реалізацією мовної картини світу цілого народу. Це реалізується в текстах за допомогою дієслів минулого часу, окличних емоційних речень: «**Що жив, любив і не набрався скверни,**/ **ненависті, прокльону, каяття**» [4, с. 149]; «**Це він/ шукає шпари у своїй натурі, аби солодкий близити загин! Геть відійди, почваро!** І не смій/ ні кроку ближче. **Одійди, почваро!** А все ж – **нестерпна безневинна кара.**/ Хоч ти сказись. Хоч ти збожеволій» [4, с. 153]. У реченні «**А все тоте, що виснив у житті,**/ як рить, **проб'ється на плиті могильній.**/ О, ти єси тепер до віку **вільний/ в нестерпному своєму небутті**» [4, с. 161] ми можемо зазначити й те, що семантика категорії *правда* інтерпретується в словосполученні *проб'ється на плиті могильній*. Безкінечну віру поета в те, що тоталітарній системі воздасться за всі злочини і хоча б заради цього варто продовжувати боротьбу, можна віднайти, проаналізувавши рядки: «**З горя молодого/ сосна спливає нічю, ніби щогла,**/ а Бог шероче спрагло: **Аз воздам!**» [4, с. 136]; «**Світ повен сподівань,**/ мов став, що ні хлюпнеться./ І царство це – **минеться/ без клятв і без карань**» [4, с. 132]; «**Тамте видіння у мені/ світає – і світання/ просториться в самотині,**/ як світу заступання» [4, с. 139]. Категорія *правди* висвітлена оказіональними синонімами *світання, аз воздам, сподівання* та дієсловами майбутнього, теперішнього часів *минеться, світає, просториться* тощо.

Отже, морально-етичний складник мовної картини світу *честь, гідність, воля, правда* в поетичних текстах збірки «Палімпсести» Василя Стуса є реконструкцією світогляду дисидентського руху шістдесятників в 2 половині ХХ століття, утвердженням філософії стоїцизму та характеристикою життєвих ідеалів самого поета. Найяскравіше вони інтерпретуються в оказіональних синонімах, різних формах дієслів, окличних реченнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кононенко В. І. Українська лінгвокультурологія: навч. посіб. Київ, 2008.
2. Лисиченко Л.А. Лексико-семантичний вимір мовної картини світу. Харків: Вид. група «Основа», 2009. 191 с.

3. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.
4. Стус В. С. Вибране: шкільна б-ка укр. та світ. літ-ри. Харків: Фоліо, 2017. 221 с.

Худоба О. І.

група мСОАМ–11 (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)
Науковий керівник – канд. пед. наук, доцент Шенітчак В. А.

METHODS OF FORMING FOREIGN LANGUAGE PHONETIC COMPETENCE OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Phonetic competence is considered to be an integral part of the language competence and can be defined as the pupils' auditory ability to identify all sounds, intonation and rhythm of a foreign speech as well as phonetically correct to pronounce the sounds in the speech flow following its rhythmical and intonation pattern typical of a particular communicative situation. The main components of phonetic competence are phonetic skills, phonetic knowledge and phonetic awareness.

Many modern researchers believe that phonetics (the study of the sound side of speech) is the basic characteristic of speech, the basis for the development and improvement of all other skills of foreign language speaking, since a violation of the phonetic correctness of speech, its incorrect intonation by the speaker leads to misunderstandings and misunderstanding on the part of the listener.

It is proved that in order to form the basis of the phonetic competence effectively, one should take into consideration age and psychological characteristics of young learners as on the initial level of studying a young learner's personality is formed, his abilities are developed and identified, his desire to study is acquired, and the elements of language and behavior culture are mastered. The formation of the basics of English phonetic competence involves the use of a wide range of authentic audio materials for mastering and practicing all components of phonetic competence.

The leading method of mastering the pronunciation is repeated listening and imitative most accurate sound reproduction and subsequent use of it in the speech flow. Phonetic exercises are the decisive factor in creating pronunciation skills are the followings:

1. Exercises on the perception of a new sound.
2. Exercises to reproduce phonetic phenomenon which are used collective and individual forms of work.
3. Training exercises for the automation of pronunciation of speech skills in conditional phonetic speech directed exercises (e.g., rhymes). These types of exercises are conventionally speech exercises with monological and dialogical nature, which study the phonemes trained in the conditional verbal communication in teaching speech.

Thus, due to the fact that the basic pronunciation skills are formed on the initial level of studying, it is necessary to create effective methods of teaching to succeed in the next stages of a foreign language acquisition.

REFERENCES

1. Артуренко З. Фонетичні особливості англійської мови. Знання, 2015. 180 с.
2. Весніна А. Англійська мова в початковій школі. 2013 р. № 2 (99)
3. Карпова Л. Формування фонетичної компетенції на початковому етапі вивчення іноземної мови. Х.: Освіта, 2015. 260 с.
4. Корчун І. Англійська мова та її особливості. К.: Освіта, 2013. 230 с.
5. Пономаренко Л. А. Англійська мова в початковій школі. Київ., 2005.
6. Удяк Г. І. Формування фонетичної компетенції при навчанні інтонаційного оформлення висловлення мовними засобами англійської мови (Phonetics competence formation while utterance formulation teaching with the help of English language facilities). Молодь і ринок. 2012. № 12 (95), С. 70-75.